

วิธีเดินปัญญา ๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๒

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ในการประพฤติปฏิบัติ ทุกข์ เห็นไหม เราห่วงทุกข์ เรากลัวทุกข์ แล้วมันเป็นปัญญาทางโลกหมด ปรัชญานะ ปรัชญาหรือปัญญาทางโลก ปรัชญานี้พวกฟรอยด์ จิตวิเคราะห์นั่นนะ เขาเก่งมากเลย เขาพูดไปแล้วมันเป็นวิชาการ ฟังกันเข้าใจหมดเลย แล้วก็เอาไปเป็นจิตวิทยาด้วย จิตวิทยาต่างๆ อะไรก็แล้วแต่ การรักษานี้มันเป็นเรื่องของโลกทั้งหมดเลย

มันเป็นเรื่องของโลกนะ เราพูดกันเอามั่นใจ ปรัชญานี้มันมากนะ พวกนักปรัชญากับนักปรัชญาคุยกันมันๆ มันลึกซึ้ง แต่ลึกซึ้งขนาดไหนก็แล้วแต่มันไม่สามารถชำระกิเลสได้ ไม่สามารถหрок ฉะนั้น เราต้องคิดตามความเป็นจริง นี่เขาคิดแบบโลก เห็นไหม ฟังนะ ต้องแยกตรงนี้ให้ออกว่าสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา

ภวานามยปัญญา ส่วนใหญ่ภวานามยปัญญา เรารู้แต่ว่าเป็นภวานามยปัญญา แต่อาการของภวานามยปัญญายังไม่เคยเกิดกับใครเลย คนจะเกิดภวานามยปัญญาโดยความเป็นจริง มันต้องรู้ว่ากายหลุดออกไป เห็นกายหลุดตามความเป็นจริง ภวานามยปัญญานี้เป็นปัญญาที่ชำระกิเลส ภวานามยปัญญาไง แต่ปัญญาที่เกิดขึ้นมันเป็นปัญญาที่ว่าเนื่องด้วยใจ

การค้นคว้า เห็นไหม การค้น การเดาอยู่ ปรัชญามันก็คาดการณ์ คาดหมายทั้งนั้น เป็นการคาดหมาย แม้แต่วิทยาศาสตร์นี่ก็เป็นการคาดหมาย เพราะมันต้องทดลอง ต้องพิสูจน์ออกมา มันถึงจะเป็นตามจริงนั่น เป็นตามจริงนั่นก็ยังเป็นตามจริงนั่นในขณะที่ปัจจุบันนั่นเคลื่อนไป ดูอย่างที่ว่าโคลนนิ่ง เห็นไหม วิชาการนี้ถูกต้อง แต่เราไปดูเขาทำกัน ๒๗๐ ครั้งได้หนเดียว ๑ ต่อ ๒๗๐ ขนาดนั้นนะ ๑ ต่อ ๒๗๐ แล้วนี่ความคิดของเรา ความคิดของเรา ความคิดของโลก แล้วพอมันเป็นภวานามยปัญญา ความเป็นภวานามยปัญญาตรงนั้นถึงว่ายังไม่เกิดใจ

ถ้ายังไม่เกิดเราวางไว้ เราพิจารณาไปเรื่อยๆ พิจารณาเข้าไป พิจารณาเข้าไป พิจารณาเข้าไป เพราะว่าผู้ที่มีปัญญามาก สุภักทะไม่ยอมฟังพระพุทธเจ้าเลย ไม่ยอมฟังพระพุทธเจ้านะ จนสุดท้ายพระพุทธเจ้าจะนิพพานแล้ว มันเป็นความถือตัวถือตนไงว่าเรานี้เป็นพราหมณ์ เป็นพวกรู้มาก แล้วพระพุทธเจ้าอายุอ่อนกว่า แต่คืนนี้พระพุทธเจ้าต้องนิพพานแล้ว ถ้าเราไม่ถามจะหมดโอกาส นี่ทักฐานันลดมาหน่อยหนึ่ง ใจ ทักฐานันลดมาหน่อยหนึ่ง ก็ไปถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบอก

“อย่าถามให้มากไปเลยสุภักทะ ในศาสนาต่างๆ ถ้าไม่มีมรรค ผลไม่มี ไม่มีรอยเท้าในอากาศ”

ท่านเปรียบเทียบแบบโบราณไง ในอากาศนี้ไม่มีรอยเท้า รอยเท้าของคน รอยเท้าของสัตว์ต้องอยู่บนที่ดิน ที่มันมีฝุ่นถึงเห็นรอยเท้า เห็นไหม ไม่มีรอยเท้าในอากาศ ที่ไหนไม่มีมรรค ไม่มีเหตุจะไม่มผล ไม่มีเหตุไฉน แล้วเราสร้างเหตุด้วยการส่งออกหมด ปรัชญาที่พูดเรื่องอะไร? เรื่องปรัชญา ปรัชญา จิตวิเคราะห์นี่พูดเรื่องอะไร? ก็เรื่องเปลือกของจิต ไม่ใช่ตัวจิต เรื่องเปลือกของกิเลสทั้งหมดเลย มันเกิดจากกิเลสทั้งหมดเลย แล้วไม่ได้หักกลับมา เราถึงว่าไม่เชื่อเรื่องนี่เลย

แต่มีคอะอริยสังขัง เห็นไหม มีคอะอริยสังขังแล้วกำหนดเข้าไปเรื่อยๆ เป็นสุตมยปัญญาไปก่อน มันเกี่ยวเนื่องกันเป็นสุตมยปัญญา สุตมยปัญญาคือว่าฟังไปก่อน เริ่มมีแบบแผน นี่แปลน โครงสร้างนี้สุตมยปัญญา แล้วก็ไปจินตนาการเป็นจินตมยปัญญา จินตนาการนะ แล้วเกิดสมาธิ จินตมยปัญญา นักวิทยาศาสตร์นั่นนะเขาใช้จินตมยปัญญา นี่พวกนักวิทยาศาสตร์ๆ เขาคิดวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ ออกมา นั่นล่ะเขาใช้พื้นฐานเก่า ข้อมูลเก่า แล้วเขาเข้าไปปรับปรุง

นักวิทยาศาสตร์ การทดลองวิทยาศาสตร์ เขาใช้ข้อมูลเดิมจากการทดลองมาแล้วที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ แล้วก็เริ่มมาหาข้อมูลเสริมเข้าไป จนประสบความสำเร็จ จินตมยปัญญา เห็นไหม จากสุตมยปัญญา จากโครงสร้าง แล้วมาจินตมยปัญญา แล้วต้องจินตมยปัญญาเข้าไป จนกลายเป็นภาวนามยปัญญา มันไม่ใช่เป็นการเอามั่น มันต้องเป็นตามความเป็นจริง

“อานนท์ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ฟังสิ “ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม”

สมควรแก่ธรรม สมควรแก่ไหนล่ะ? สมควรแก่ธรรมเนีย? ถึงบอกว่ามันไม่มีสูตรสำเร็จ มันไม่มีขีดจำกัด เราบอกว่ามรรคนี่ ไม่ใช่ว่าเอาสมาธิมาซึ่งว่าแค่นี้ๆ น้ำหนักแค่นี้ละ ปัญญา น้ำหนักแค่นี้ละ มันเป็นกรรมของแต่ละบุคคล มันถึงเป็นปัจจุบันกับธรรมขณะที่มันจะเข้าไปชำระได้ไง

พิจารณาเข้าไปเลย กาย เวทนา จิต ธรรม ต้องอาศัยสมาธิที่เป็นสมาธิ ถ้าไม่ใช่สมาธิอย่าไปพิจารณา ให้กลับมาพักดีกว่า กลับมากำหนดม้างกายก็ได้ พุทโรภก็ได้ อะไรก็ได้ พิจารณาจิต พิจารณาขันธให้มันหดตัวเข้ามา ให้มันมาพักออกไป พักนี้ก็เปรียบเหมือนเราไถนา เห็นไหม โคนป่า แทรกเตอร์ไถไปไปหมดเลย แล้วปล่อยให้ ๑๐ ปีป่านั้นจะราบอย่างเก่าไหม? เพราะว่ามันต้องขึ้น สิ่งมีชีวิตในดินนั้นต้องขึ้นมา เพราะรากแก้วมันยังอยู่ รากมันยังอยู่มันต้องขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน จิตของเราก็เหมือนกัน เราจะทำขนาดไหนก็แล้วแต่ ให้มันว่างขนาดไหนก็แล้วแต่ ถ้าเรายังไม่ได้ถอนนะ ไม่ได้ชำระ ไม่ได้ดึงรากแก้วออกมานะ ด้วยภาวนามยปัญญา สิ่งที่เป็นวัตถุ เราไถไป พื้นดินนี่พอมันเรียบไปเรายังเห็นว่าเรียบราบได้ มันราบเรียบไปบนพื้นดิน แต่เดี๋ยวก็งอกขึ้นมา อันนี้เป็นวัตถุที่เปรียบให้เห็นว่ากิเลสที่อยู่ในหัวใจ ว่างขนาดไหนเดี๋ยวมันก็ออกมา เดี่ยวมันก็เกิดขึ้น จะว่างขนาดไหนก็ต้องเกิดขึ้น เราต้องการเกิดขึ้นของมันนี่ไง เราถึงต้องการเจอต้มมันไง ต้องการเจอต้มกิเลส

ไถกับไช้ ไหนเกิดก่อนกัน? ไถกับไช้ ไหนเกิดก่อนกัน? กิเลสกับความคิดเรา กับปัญญา กับธรรม ไหนเกิดก่อนกัน? เห็นไหม บางทีขันธเกิดก่อน ขันธ ความขันธ ขันธเกิด ขันธพวกนี้เกิด ความเกิดของเขาเกิดขึ้นมาด้วยอะไร? ด้วยความไม่รู้ ถ้ารู้ก็เกิด ไม่รู้ก็เกิด มันเป็นธรรมชาติของมัน แต่การเกิดนี้เราจะสอดเข้าไปดูตรงไหนล่ะ? ความดูของเรา มันเกิดโดยธรรมดา สอุปาทิเสสนิพพานคือพระอรหันต์ที่ยังมีขันธอยู่ เห็นไหม มันก็มีขันธอยู่ เกิดมานี้ เกิดมาแล้วสถานะมันมี ภพของใครของเขาไป

อย่างเช่น สัตว์เดรัจฉานเขาเกิดในอบายภูมิ เขาเป็นสัตว์เดรัจฉาน นี้ภพของเขามีแค่นั้น เขาเกิดเขาก็มีความรู้สึกของเขาอย่างนั้น แล้วจนกว่าเขาจะตายไป เขาถึงหมดสถานะนั้นไปอยู่สถานะอื่น เราเกิดเป็นมนุษย์ แล้วเราเกิดเป็นนักบวช เราประพฤติปฏิบัติ เราก็มีขันธ มีธาตุ ๔ ขันธ ๕ ถ้าเรามีกิเลสอยู่เราก็มีขันธ ธาตุ ๔ ขันธ ๕ เหมือนกัน แต่เราไม่สามารถเห็นได้เพราะ

กิเลสมันปิดไว้หมด กิเลสมันพาใช้ไป พาใช้ไป แต่ถ้าเราชำระจนสะอาดแล้วนะ ที่นี้ธรรมพาใช้ มันก็มีขั้น ๕ เหมือนกัน แต่ขั้น ๕ ที่สะอาดใจ เห็นใหม่ ต่างกัน

ฉะนั้น ขั้น ๕ นี้เกิดโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แต่ที่มันไม่รู้เท่าทันเพราะกิเลสมันสมานเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะกิเลสที่อยู่ในจิตนั้น จิตนั้นส่งออกมา ส่งออกมาก็เป็นขั้น เป็นความรู้สึก งานนะ งานของโลกสัมมาอาชีวะ ในมรรค ๘ สัมมาอาชีวะของโลกคืออาชีพข้างนอก อาชีพของนักบวช สัมมาอาชีวะของใจ อารมณ์นี้ ใจมันกินอารมณ์เป็นอาหาร ใจมันกินความรู้สึกเป็นอาหาร

ฟังสิ ปากของใจ ปากของจิต กินอะไรเป็นอาหาร มันกินอันนี้เป็นอาหาร แล้วอาหารตรงไหน? กี่นี้ใจ ขั้นนี้ใจ กระทบเป็นกระทบมันไปจับอยู่ที่นั่น นี่แล้วกินอารมณ์เป็นอาหาร อารมณ์ตัวนั้น พิจารณาอารมณ์ตัวนั้น นี่พิจารณาตรงนั้น ถ้ามันว่างไป นี่ราบ ราบไปหมด ว่างไปหมด เดียวมันก็เกิดอีก นี่มันจะขาดด้วยปัญญาญาณ ญาณนี้ ความที่ว่าง ความว่างว่างอยู่แล้ว ก็ทำให้ความว่างเข้าไปกำจัดความว่าง ถึงว่าไ่กับไขไหนมันเกิดก่อนกันใจ กิเลสเกิดก่อนหรือธรรมเกิดก่อน? แล้วว่าอันนี้เป็นกิเลสหรือว่าเป็นเรา

มันเกิดได้โดยธรรมดา ไ่กับไขไหนเกิดก่อนกัน? จิตนี้มาจากไหน? จิตของเรามาจากไหน? เราสาวไปไม่มีที่สิ้นสุด บุพเพนิวาสานุสติญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้น มันก็ต้องเกิดมาอยู่แล้ว เราถึงว่าอะไรเกิดก่อน? ไ่กับไขอะไรเกิดก่อนไม่เกี่ยว แต่ไ่เกิดมาแล้วออกไขมาเลี้ยง ทำให้ร่างกายเราเอามากินเป็นอาหาร แล้วเป็นประโยชน์กับร่างกายเราไหม?

ปัญญาที่เกิดขึ้นมา ขณะไหนล่ะ อะไรเกิดก่อนเกิดหลังไม่สำคัญ สำคัญว่าเป็นประโยชน์กับเราไหม? ปัจจุบันธรรมใจ ถึงเป็นกิเลสก็พัดกับกิเลส ถึงเป็นธรรมเกิดขึ้นมา มีความปล่อยางก็อยู่ในธรรมนั้น นี่เสวยอารมณ์ใจ จิตเป็นเครื่องเสวย อยู่ในธรรมนั้น แต่ต้องทำให้เกิดขึ้นมาตลอด นี่คือการต้องมั่นใจ แล้วดูแยกออกไปว่าปัญญาโลกใจ ขนาดปัญญาโลกกับปัญญาธรรมนะ พอมันปัญญาธรรม ปฏิบัติธรรมยังแยกออกไปอีกเป็นจินตมยปัญญา จินตมยปัญญาเท่านั้นไม่เป็นภาวนามยปัญญา

ถ้าเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่หมุนขึ้นไปแล้วชำระกิเลส เพราะมันมรรคสามัคคี มรรคมันรวมกันใจ แต่ข้างล่างนี้เป็นสติปัญญา ก่อน มันก็หมุนไปธรรมดา ลึกขึ้นไป ๆ จนเป็น

ปัญญาญาณ แต่ก็เกิดจากตรงนี้ เกิดจากที่ว่าปัญญาที่ว่าเราล้มลุกคลุกคลานนะ ปัญญาที่ทำสมควรแก่ธรรม ไม่ใช่ปัญญาปรัชญา ปัญญาปรัชญานั้นปัญญาเอามัน ปัญญาเพื่อออกไปปาฐกถาแล้วได้เหรียญทองไป

ได้เหรียญทอง ได้ประกาศนียบัตร แต่ไม่สามารถชำระกิเลส ยิ่งได้มาก มันชำระได้ มันสำรวมได้ เพราะว่าจิตมันนิ่ง เพราะคนอย่างนั้นมันทำให้จิตสำรวมได้อยู่ ทำให้นิ่ง ทำให้เป็นที่น่าเคารพนับถือในสังคม แต่ไม่สามารถชำระกิเลสได้นะ จริยธรรม ศีลธรรมนี้มีอยู่โดยพื้นฐานแต่มรรคขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมาตรัสรู้เท่านั้น มรรคนี้ถึงจะเกิดขึ้น มรรคนี้เกิดขึ้นเพราะมันชำระกิเลสแล้ว เพราะสำเร็จออกมาเป็นพระอรหันต์แล้วถึงได้ย้อนกลับมาดู แล้วเอามรรคนี้วางให้เราเดินเข้าไป

มันถึงเป็นเรื่องว่าสุขขอบฟ้า ถ้าพูดเรื่องในสามโลกธาตุนี้ เรื่องจะเห็นภวานามยปัญญาเป็นเรื่องของสุขขอบฟ้าเลยละ เพราะอะไร? เพราะมันหักวัฏฏะ ผลของมันมหาศาลนะ มหาศาลจริงๆ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏวน พรหมโลก รูปพรหม อรูปพรหม สวรรค์อีก ๖ ชั้น ยังอบายภูมิอีก แล้วจิตนี้มันหมุนมาตลอด แล้วอาวุธอันนี้มันมหาศาลขนาดไหน? แล้วมันจะมาเกิดง่ายๆ ได้อย่างไร? มันเกิดได้แสนยาก แสนยากเพราะอะไร? เพราะกิเลสมันจับ มันหนาแน่นไป แก่นกิเลสที่ไม่สามารถจะให้ปัญญาอันนี้เกิดขึ้นมาได้

ฉะนั้น ภวานามยปัญญาเกิดขึ้นมาแค่ชั่วแวบเดียวเท่านั้น ขาดหมดเลย แต่ก่อนจะเกิดขึ้นมาเห็นไหม รวมสมาธิขึ้นมา ทำสมาธิขึ้นมา ใช้ปัญญาหมุนเข้าไปตลอด หมุนเข้าไปตลอด นี่ย้อนกลับเข้ามา ทวนกระแสเข้าไป ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดจากทุกซ์ความเห็นทุกซ์

ทุกซ์นี้เป็นอริยสัจ แต่ทุกซ์นี้มีมันมี โดยเราเกิดมาในสถานะที่ว่าเราเกิดมาเป็นมนุษย์ มันเป็นเรื่องจะอยู่แล้ว แต่เราล้มกันไป เราข้ามกันไป เราไปแก้ทุกซ์ที่ตัวทุกซ์ใจ อยากให้ทุกซ์มันหายไป อยากให้รู้แจ้งใจ แต่ไม่ได้ย้อนกลับมาเลย ทำไมมรรคมันอยู่ท้ายละ? ทุกซ์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคมันอยู่ท้าย มรรคมันหมุนกลับมา เห็นไหม มรรคมันจะกลับมาแก้ตลอด เพราะมันมรรค ๔ ผล ๔ มันหมุนไปเรื่อยๆ

นี่อริยสัจ เราอยู่ในอริยสัจนะ เราถึงทำตามสัจจะใจ โอปนยิโก เรียกร่องสัตว์ เรียกร่องกิเลส เรียกร่องทุกอย่าง เรียกร่องอุปสรรคมาให้เราเผชิญหน้าเลย เผชิญหน้าเป็นปัจจุบันนั้นเลย

นี่อย่าคาด อย่าหมาย เห็นไหม คาดหมายโน้มเอียงไปซ้ายหรือขวา คาดหรือหมายออกไป ผู้ใด
 คั่นเคาธรรม ธรรมะคั่นเคา ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปัจจุบันธรรมแล้วขาด

“รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง”

รสของธรรม ที่ว่ารสในโลกนี้ รสอะไรที่ประเสริฐที่สุด รสของที่ว่าเขาประเสริฐๆ ที่สุด
 มันสู้ธรรมไม่ได้หมดเลย ถ้าธรรมไม่เหมือนนั้น ธรรมปล่อยวางสิ่งนั้นไม่ได้ เราชั่งน้ำหนักลิ ถึง
 ใดที่เบากว่า มันจะกดสิ่งที่หนักกว่าให้ขึ้นมาได้อย่างไร? เห็นไหม รสที่มันต้องเหนือกว่า มันถึง
 ชนะรสในโลกสามโลกธาตุนี้ได้ทั้งหมดเลย หมดเกลี้ยงเลย หมดออกไปเลย นี่รสของธรรมชนะ
 ซึ่งรสทั้งปวง

เราได้ดื่มธรรม จิตเราสงบเราก็ได้เห็นเงาพระพุทธเจ้าไปชั้นๆ หนึ่ง เราเห็นธรรม พอรู้
 ธรรมตามความเป็นจริงเข้าไปเรื่อยๆ เข้าใกล้พระพุทธเจ้าไปเรื่อย จนสุดท้ายแล้วพระพุทธ พระ
 ธรรม พระสงฆ์รวมอยู่ที่ใจ พระอรหันต์เท่ากันหมด นี่เป้าหมายของเรา เราจะปฏิบัติให้ได้อย่าง
 นั้น เป้าหมายของเรา

ถึงว่าเวลาปรัชญาเป็นปรัชญา เวลาเราศึกษาเล่าเรียนกัน หรือเราคุยกันเป็นปรัชญา แต่
 เวลาปฏิบัติแล้วต้องให้มันเป็นตามความเป็นจริง แล้วปล่อยให้หมด ปล่อยหมด เวลาหมุนก็ให้
 หมุน ถ้ามันเอียงไปแสดงว่าสมาธิหรือว่าฐานเราไม่ดี ใช้คำว่า “สมาธิเราไม่มั่นคง” ปล่อยแล้ว
 กลับมา แล้วออกมาพินกับมันอีก พินกับมันอีก ให้มันเกิดขึ้นปัจจุบันนั้น ปัจจุบันนั้น ปัจจุบัน
 นั้น ปัจจุบันเห็นตามความเป็นจริง

จริงนะ เพราะใจมันปลอม แล้วพอมันคาดปลอม แต่คาดนี้คาดจากเรา เราว่าเป็นปัญญา
 เห็นไหม เราคาดปลอม ปรัชญาหรืออะไรก็แล้วแต่ อาจารย์กับลูกศิษย์สอนกัน เดียวเดียวขึ้นมา
 ทันกัน เพราะว่ามันเป็นสูตรสำเร็จใช่ไหม? ขึ้นมาทันกันได้ แต่นี่ไม่ได้ ต้องเป็นปัจจุบัน จะบอก
 ขนาดไหน ชี้นำขนาดไหนนะคาดหมด หมายหมด คาดหมด หมายหมด แต่ถ้าลงตัวแล้วไม่ใช่
 คาด เป็นตามจริง แล้วกระเด็นออกไปเลย สมุจเฉทพหวน ฆ่าทุกอย่างนี้บาปหมด เว้นไว้แต่ฆ่า
 กิเลส ฆ่ากิเลสเป็นบุญกุศลมหาศาลเลย ฆ่ากิเลสแล้วเกิดธรรมขึ้นมา ฆ่ากิเลสของตัวเอง กิเลส
 ต้องหลุดออกไปจากใจ

ภพคือภวาสวะกลางหัวอก ภวาสวะไฉน พื้นฐาน กิเลสมันจะเกิดขึ้นได้มันต้องมีฐาน ทุกอย่างต้องมีฐานรองรับ เพราะเรามีพื้นฐาน นี่ตัวจิต จิตที่เป็นอารมณ์หรือไม่เป็นอารมณ์ เป็นที่ตั้งใจ ภวาสวะ อวาสวะ กิเลสสวะ ภวาสวะนี่คือตัวภพ ตัวที่พาเกิดพาตายอยู่นี้ภวาสวะ ภพนี้สำคัญกว่าภพทุกๆ ภพ แต่เป็นภพเอกเทศ ภพของบุคคลคนนั้น ถ้าภพนี้หายหมด กว่าภพนี้หมด ไม่มีที่ตั้ง แล้วมันจะไปไหน?

อารมณ์เกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่มีที่ตั้ง สิ่งที่ว่ามิตั้งจับต้องไม่ได้ อะไรวางไว้ไม่ได้ เราจะเอาของหนักวางไว้บนอากาศได้อย่างไร? มันเป็นไปไม่ได้เลย ถ้ามันปล่อยจากกลางอากาศมันก็ตกตกลงดิน ดินนี้เป็นวิญญู เป็นสามโลกธาตุ เราอาศัยอยู่เฉยๆ เดียวเราก็ต้องไปแล้ว เพราะมันยังมีขั้น ๕ อยู่ แต่จิตนี้พ้นเพราะมันไม่มีตัวภพตัวนั้น ตัวภวาสวะอยู่ที่กลางหัวใจนั้น ทำลายตัวนั้นออกจากต่างหาก เห็นไหม วิชชาก็เกิดขึ้น แล้วหลุดออกไป ถึงมีอยู่ มีอยู่แต่มีตามความเป็นจริง

ฉะนั้น เราเข้าไป เราอยู่กับอาจารย์ เวลาอาจารย์ว่า เวลาท่านเทศน์นะมันมีพวกใช้ปัญญา มากเกินไป ท่านจะบอกว่า “โง่สองชั้น” เพราะขณะที่มันใช้อยู่นี้กิเลสพาใช้ เราไม่รู้ตัว กิเลสพาใช้เพราะมีกิเลสนำอยู่ด้วยใช่ไหม? เราต้องหยุดก่อน หยุดก่อน หยุดให้ได้ หยุดแล้วให้ธรรมพาใช้ ธรรมพาใช้คือสมาธิมีอยู่มันพาใช้ เราเข้าใจว่าเวลาเราหมุนไป เราว่าเราคิด เห็นไหม ทำให้กิเลสคิดแล้วชั้นหนึ่งนะ ยังว่าเราอีก เราโง่กับกิเลสหนึ่ง สองเราไม่ได้ใช้ธรรม เราไม่กินอาหารที่เป็นประโยชน์ ว่าอย่างนั้นเลย เราไปกินอาหารเหมือนกัน แต่กินอาหารที่เป็นโทษ แล้วอะไรพากินล่ะ?

นี่กิเลสมันเอาไปกินแล้วชั้นหนึ่ง ขณะที่เรากินอาหารอยู่ เห็นไหม เรากินอาหารอยู่ เราควรกินอาหารที่เป็นประโยชน์กับร่างกาย ถ้าเรากิน นี่เห็นไหม ปัญญาที่ถูกต้อง ธรรมที่ถูกต้อง นี่มันเป็นร่างกาย แต่เรากินอาหารที่ผิดใจ ถึงว่าโง่สองชั้นไป ชั้นหนึ่งคือกิเลสมันใช้อยู่แล้วรอบหนึ่ง ชั้นที่สอง เราจะได้ประโยชน์ขึ้นมาเรากลับไม่ได้ เราถึงต้องเบรคอันนั้นให้อยู่ แล้วเราย้อนกลับมาตรงนี้ไง

ถึงว่าปรัชญาไม่เอา ไม่ได้ปฏิบัติเพื่อเอามัน ใอนันมันมันนะ มันเป็นความรู้สึก แต่ถ้าขาดนี้ไม่ใช่มันนะ ขนพองสยองเกล้า พอขึ้นไปถึงชั้นบนๆ นี่โลกธาตุห้วนไป พลิกโลกธาตุเลยนะ โลกธาตุนี้ไหวไปหมด หลุดออกไปจากโลกธาตุนี้ทันทีเลย นั่นนะมันเด็ดขาดขนาดนั้นนะ

ปัญญานี้เด็ดขาดมาก ถึงว่าเป็นภาวนามยปัญญาไป ภาวนามยปัญญาที่มีเฉพาะในศาสนาพุทธเท่านั้น

“สุกัถะอะยัถาโมให้มากไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผลหรอก”

แล้วศาสนาไหนมีมรรค? มรรคคืออะไร? เขายังไม่รู้ว่ามีมรรคคืออะไร? นี่ไงความเพียรชอบ ชอบที่ไหน? มันยังมี ยังแบ่ง ความเพียรชอบ ชอบอย่างไรความเพียรชอบ? เด็กแค่ทำความดีนั้นเป็นความเพียรชอบแล้ว แล้วผู้ใหญ่ทำความดี อย่างสัมมาอาชีวะนี่ ถ้าโลกประกอบอาชีพเป็นสัมมาชอบแล้ว แต่นักปฏิบัติไม่ใช่อย่างนั้น นักปฏิบัติ เห็นใหม่ เรียนมานี่ชอบใหม่? ชอบเป็นแผนที่ แล้วปฏิบัติหรือยัง? เรียนมาเพื่อปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วเข้าไปถึงใจใหม่? นี่เกิดขึ้นมา เห็นใหม่ มรรคนี่ไง เพราะอะไร? เพราะพอถึงใจแล้วเลี้ยงชีพชอบไป ผู้ปฏิบัตินี้ถูกศิษย์ถากถาง

อารมณ์ความรู้สึกที่เป็นจริง ใจนี้คือธรรม พอใจนี้มันกินธรรมตามความเป็นจริง นี่คือสัมมาอาชีวะที่ถูกต้อง สัมมาอาชีวะที่ปากนี้มันเลี้ยงแก่กาย สัมมาอาชีวะที่ธรรมจักรนี้เข้าไปชำระกิเลส แล้วเลี้ยงใจให้เป็นธรรม เลี้ยงขึ้นมาจากปุถุชนเป็นกัลยาณปุถุชน เป็นพระโศดาบัน เป็นสกิทาคามี อนาคามี จนสิ้นไป นี่เลี้ยงชีพอย่างนั้นต่างหากถึงจะเลี้ยงชีพชอบ เลี้ยงชีพด้วยที่แรกกิเลสมันพาเลี้ยง แต่พอธรรมะมันพาเลี้ยง จากโศดาบันนี่ ปัตติมรรคนี้ เลี้ยงด้วยโศดาปัตติมรรค มรรคนี่เลี้ยงชีพ แล้วเป็นโศดาปัตติผล เห็นใหม่ ออกไปแล้ว ออกเป็นโศดาปัตติผล

เห็นเลย เห็นการหลุดออกไปด้วยภาวนามยปัญญา เห็นตามความเป็นจริงนะ หลุดออกไปจริงๆ เลย ขาดออกไปหมด ต้องขาด เพราะมันขาดแล้วก็เหมือนกับแผ่นดินที่ฟ้าไถแล้วมันไม่เกิด เพราะเราขูดรากขึ้นมา นี่พอโลกเขาไถ รถไถเขาไถ งานของเขาเขาไถไป แต่งานของเราเราแบกจอบมาด้วย ไถ เราขูด ขูดเข้าไปในแผ่นดินที่คนบอกว่ามันราบแล้ว ทำไมต้องไปทำอีก เขาไม่ทำกันแล้วแหละ นี่มันว่าง สบาย ไม่ต้องทำแล้ว แต่เราไม่ใช่ เรายังขูดซ้ำเข้าไปอีกจนถอนรากถอนโคน

นี่เราถูกรากขึ้นมา รากของต้นไม้มันไม่ใช่ดิน มันไม่ใช่ดิน มันไม่ใช่ความว่างหรอก มันเป็นรากไม้ จับต้องได้ แล้วทำลายมันออกไป นี่หลุดออกไปเห็นกับตา เห็นตามความเป็นจริงเลย กายถึงได้เก้อๆ เงินๆ ใจ กายถึงไม่ใช่เรา เราถึงไม่ใช่กาย กายนี้ไม่ใช่เราหรอก แต่อาศัยกันอยู่ มันไม่ใช่กัน มันหลุดออกไปเลย แล้วมันจะไปสงสัยตรงไหน?

ข้างบนก็เหมือนกัน ยิ่งกายแตกออกไปอีก แตกออกไปอีก อสุภะ อสุภัง แตกออกไปนี้ โลกธาตุวันไหนหมดเลย หลุดออกไปด้วยภาวนามยบัญญัติ ถึงกลับมามั่งตรงนี้ ตรงให้เป็นภาวนามยบัญญัติ ถ้าไม่ใช่ภาวนามยบัญญัตินั้นไม่สามารถชำระกิเลสได้ มันเป็นกิเลสพาใช้ต่างหาก กิเลสกล่อมเลย เลยกลายเป็นกิเลสกล่อมไปอีก ได้เหริยเหตุของไปต่างหาก มันเลยไม่ได้มรรคผลตามความเป็นจริง ให้ได้มรรคผลตามความเป็นจริงเลย แล้วเราจะเป็นผู้ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม

.....

ภาวนามยบัญญัติ ภาวนามยบัญญัตินั้นขึ้นไป ความรู้สึกเราขึ้นไป เรากินข้าว เราต้องรู้รสชาติของอาหาร รสของอาหารมันเป็นภาพหรือไม่เป็นภาพ ภาพนี้มันเป็นภาพหยาบ ภาพละเอียดทีนี้คำว่าเป็นภาพ พิจารณาความเป็นภาพ ภาพนั้นเป็นเป้าหมายต่างหาก คือว่าเราตั้งกายขึ้นมา จิตสงบแล้วเห็นกายด้วยตาธรรม ไม่ได้เห็นกายด้วยตาเนื้อนะ ตาธรรมจะเห็น ตาในเห็นเป็นรูปกายแล้วม้างกาย คือว่าให้กายนี้เป็นไตรลักษณ์ให้เราเห็นใจ นั่นคือภาพ แต่บัญญัตินั้นเกิดขึ้นจากการเห็นภาพนั้นนะ ความเห็นภาพที่ว่ากายนี้มันแปรสภาพต่อหน้าเรา ลงไปตามความเป็นจริง

เรานี้ต่างหากโง่งนะ เราไปยึดว่าของนี้เป็นเรา กายนั้นเป็นเรา เพราะเรากับกายอยู่ด้วยกัน ร่างกายของเราต้องเป็นเราสิ เราเกิดมาจากท้องพ่อท้องแม่นี้เป็นสมบัติของเราแท้ๆ เลย แต่ภาวนามยบัญญัตินั้นเข้ามาภาวนาจนตั้งกายขึ้นมา จากทำจิตสงบขึ้นมาจนเห็นกายตามความเป็นจริง เห็นกายตามความเป็นจริง คือว่าเห็นจากข้างใน ขนพองสยองเกล้าแล้วตั้งไว้ได้ แล้วพิจารณาเห็นเป็นไตรลักษณ์

เห็นเป็นไตรลักษณ์หมายถึงว่าให้มันแปรสภาพให้เราดู แล้วมันจะลึ้มไปต่อหน้าต่อตาแปรสภาพออกไป กายกลับไปเป็นสิ่งเดิม ขณะนั้นที่ไม่มี จิตมันเด่นออกมาใจ เพราะอันนี้มันเป็นความเห็นภายใน เป็นภาพธรรม ภาพนิमित มันเกิดดับจากภายใน มันไม่ใช่ภาพจากข้างนอกนี้ ภาพจากข้างนอก คือว่าร่างกายมนุษย์ตามความเป็นจริง เรารู้กันอยู่ว่ามันต้องตายไป แล้วพอตายไปแล้วมันก็ต้องแปรสภาพไปเป็นธาตุดินเหมือนกัน

แต่อันนี้มันเป็นวิทยาศาสตร์ มันเป็นรูปร่างนอกใจ มันเป็นความรู้โดยสัญญาใจ มันเป็นความรู้จากการจำ เห็นไหม แต่ขณะที่เห็นนั้นนะ ภาพเห็นภายใน ธรรมมันเกิดขึ้น นี่ธรรมจักร มันเกิดขึ้น มันหมุนเกิดขึ้น ภาพนั้นเกิดขึ้น ปัญญาเกิดจากการเห็นอันนั้น ภาพที่ฝึกฝนปัญญา อาจารย์บอกว่าเหมือนกับมีดลับไปที่หิน ฝัง หินลับมีด เห็นไหม การเพ่งกาย การพิจารณากายอยู่นั้นนะคือการลับมีด ลับหิน ฝัง มีดที่คมขึ้นมา ฟันก็ขาดไป

นี่เห็นเป็นภาพ ถึงว่าพิจารณาอะไร? ถ้าพิจารณาจิตก็เห็นเป็นภาพ ฉะนั้น เราบอกเห็นเป็นภาพ เราก็ไปตั้งภาพขึ้นมา พอตั้งภาพขึ้นมา อันนี้มันก็จะไปโลกเกินไป มันเป็นโลกียะ โลกุตระอะไรแล้ว ถ้าเรที่ตั้งภาพขึ้นมา เห็นไหม แต่ถ้าเราเห็นตามความเป็นจริง เห็นเป็นภาพก็ต้องเห็น เห็นเป็นภาพก็ได้ เป็นขั้นขั้นนะ ความรู้สึกออกมาอย่างนั้นๆ มันไปนะ แล้วสมมุติขึ้นมา ก็ได้ สมมุติขึ้นมาไง สมมุติขึ้นมาแบบว่ามันเปรียบเทียบ นี่ปัญญามันเกิดขึ้น

เปรียบเทียบไง ว่าปัญญาเรา นี่จิตนี้มันเป็นนามธรรม เราจะเปรียบเทียบเป็นรูปอะไร? อย่างเช่นครูบาอาจารย์เรา เห็นไหม เปรียบเทียบว่าจิตนี้เหมือนกับต้นข้าว สามแฉกร้อยในครั้ง พุทธกาล ไปบิณฑบาตกับพระสารีบุตร เห็นเขาชักน้ำเข้านา นี่ชักน้ำเข้านา ๗ ขวบ แฉกร ๗ ขวบ เป็นพระอรหันต์ ฟังสิ เห็นเขาชักน้ำเข้านา น้ำเป็นวัตถุทำไมเขายังชักเข้านาได้ ทำไมน้ำใจ น้ำในหัวใจของเรา น้ำธรรมทำไมเราชักเข้าใจเราไม่ได้

ส่งบาตรคืนพระสารีบุตร กลับกุฏิ ขอส่งบาตรคืนเลย เพราะว่าพอเห็นธรรมมันกระทบแรง เพราะจิตพื้นฐานเป็นสมาธิมีอยู่แล้ว พอเห็นภาพนั้นบิณฑบาตเข้าภายใน กลับกุฏิ นี่พิจารณาตามนั้น พิจารณาจากกระทบเข้ามา เห็นไหม จากว่าน้ำนี้เขายังชักเข้านาได้ ทำไมเราไม่สามารถชัก... แฉกรในสมัยพุทธกาลที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์สำเร็จอย่างนี้ สำเร็จเพราะเขามีเหตุมีผล ความสำเร็จต้องมีเหตุมีผลรองรับนะ ไม่ใช่สำเร็จลอยขึ้นมา

อีกองค์หนึ่งก็เหมือนกัน ๗ ขวบ เดินไปบิณฑบาต เห็นเขากำลังคัดลูกศรไป ไม้คดๆ ยังคัดให้ตรงได้ จิตคดๆ จิตโกงๆ ทำไมคัดให้ตรงไม่ได้ เป็นภาพไหม? ถ้าภาพเปรียบเทียบ ภาพเปรียบเทียบเพื่อจะให้จิตนี้มันเป็นรูปร่างที่กระทบที่เห็นคุณเห็นโทษไป ถ้าภาพเปรียบเทียบ

พระอรหันต์ พระองค์หนึ่งในสมัยพุทธกาลกำลังภาวนาเต็มที่แล้ว สงสัยอยู่ กำลังจะไปถามพระพุทธเจ้า เดินไปถึงใต้ถุนกุฏิพระพุทธเจ้า แล้วฝนตกมา จุดและต่อม ฝนมันตกมา

น้ำมันก็เจิ่งนอง แล้วน้ำฝนตกไปที่ในน้ำมันก็เป็นฟองขึ้นมาแล้วมันแตก เป็นฟองขึ้นมาแล้วแตก เป็นฟองขึ้นมาแล้วแตก

จิตนี้เป็นนามธรรมอยู่ แต่รูปภavnั้นเห็นภาพแล้วปัญญาเกิดขึ้นจากการอันนั้น มันเห็น อยู่ เหมือนกับว่าเรานี้เป็นฝอยอยู่ไหม? แล้วเราจะเอาเข็มบ่งฝอยอยู่ แต่เราไม่รู้ว่าจะทิ่มไปตรงไหน? ทั้งๆ ที่ฝอยมันปวด เข็มบ่งฝอยก็มีอยู่ แต่ไม่รู้ว่าจะจอลงไปตรงไหนไง ฝอยมันปวดอยู่ที่นี่นะ ไปบ่ง แล้ว กำลังจะไปถามพระพุทธเจ้าว่าเข็มนี้ควรจะทิ่มลงตรงไหน? เพราะจะบ่งฝอยนี้ออก พอไปเห็น น้ำมันตกปั๊บ ต่อมมันขึ้นมา อ้อ... มันต้องบ่งตรงนี้เอง ตรงที่ปวด ตรงที่จุดและต่อม เหตุเกิด เหตุดับตรงนี้เอง อ้อ... กลับ ไม่ถามเลย

นี่ถ้ามันเป็นภาพ เป็นภาพอย่างนี้เป็นภาพได้ เป็นภาพอย่างไรล่ะ? แต่ตัวปัญญานี้จะว่า เป็นนามธรรมก็จับต้องได้ จับต้องได้ด้วยปัญญาด้วยกันเองไง ด้วยผู้ที่ผ่านปัญญากับปัญญา จะรู้ว่าความจริงเป็นความจริง แต่ถ้าเป็นภาพ ปัญญาเป็นภาพขึ้นมาเลย เวลาอาจารย์ไปที่วัด เห็นไหม ที่ว่าเขียนเป็นปฏิมาสมุปบาท เขียนเป็นภาพเลย ทำไมอาจารย์ไม่ดู ภาพนี้ ก็ ภาพที่เขียนว่าปฏิมาสมุปบาทเป็นอย่างนี้ วิชาकारที่เขียนที่วัด แล้วอาจารย์เรานี้แหละไป มาพูด แล้วสมเด็จฯ ว่า

“ดูนี่หน่อยสิ”

ท่านบอก “ไม่ดู”

บอก “อันนี้เป็นภาพนะ ภาพปัญญาด้วย ปฏิมาสมุปบาท การเกิดและการดับ อวิชา”

“ภาพนี้ก็รูปภาพ แต่มันเป็นสมมุติใจ เขียนขึ้นมาไง แต่ถ้าเจอภาพความจริงในหัวใจจะ ไปอีกอย่างหนึ่ง จะเป็นอีกอย่างหนึ่ง”

เราเห็นด้วย เห็นภาพด้วย เห็นกิเลสที่เป็นภavnั้นมา สิ่งที่มีมันปกปิดเราอยู่ เราเห็น จีโงง ในหัวใจเราใจ ตอนนีทุกคนดีหมด ประเสริฐเลอเลิศ แต่เรารู้ใหม่ที่เราทุกข์ เห็นไหม ไอ้จีโงง ในหัวใจนี้เราไม่เคยเห็น ทางโลกเขา เรื่องของโลกเขา เขาเป็นการทันโลก แต่ในหัวใจ ใจเรานี้ โงงตัวเราเองนะ ไม่ใช่โงงใคร โงงชีวิตใจ โงงวันเวลาที่มันหมดไปนี่ไง มันโงงหมดชาติหมด ภavnีไปไง แล้วเราอ่อนเข้าไปเห็นความจีโงงของมัน ทำไมมันจะไม่จนพองสยองเกล้า

ความเห็นการจีโกง พอชำระความจีโกงอันนี้หมดคนะ หมดภพหมดชาติที่นี้ เวลาที่เหลือ นี้อิสระ เห็นใหม่ นั่นนะเห็น จะเห็นภาพ ปัญญาต้องหมนเข้าไป นี้อถึงบอกว่าเป็นภาวนามย ปัญญา ปัญญาที่ไม่โกงตัวเองเง จะปลดตัวเอง ปลดหนีเง ปลดหนีตัวเอง ไอ้นี้มันโกงตัวเอง ต่างหาก ยังคิดว่ามันโกงคนอื่นอีกนะ โกงวันเวลา ยักษ์มันกินไป สว่างกับมืด มืดกับสว่าง มันโกงไปกี่วันแล้ว โกงไปอายุ ๔๐-๕๐ ยังว่าฉันอายุเท่านั้นๆ โคนโกงไปจนปานนี้ยังไม่รู้สึกตัวว่า โคนโกง นี้พอไปเห็นแล้วทำไมมันจะไม่ซึ่ง?

นี่ภาวนามยปัญญา ต้องรู้เองแล้วมันจะซึ่งเอง ต้องรู้เอง เห็นเอง นี้อถึงว่า “ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” สมควรแก่ธรรม มันเป็นอย่างนั้นเลย มันจะเป็นตามความเป็นจริง นี้อถึงว่าเขาสร้างกัน เขาว่านักปฏิบัติเราสิ้นไรไม่ตอก ไม่กล้าสู้โลก งานของนักปฏิบัตินี้เอาชีวิตเข้าแลก ทั้งนั้นแหละ แล้วอย่างที่ว่า เขาทำคุณงามความดี ดีขนาดไหน? ดีในโลกเง งานในโลกนี้ไม่มีวันที่สิ้นสุด ดีกหลังไหนสร้างขึ้นมาเดี่ยวเขาก็ระเบิดทิ้ง แล้วก็สร้างใหม่ เพราะดีกรุ่นใหม่มันมีคุณค่ามากกว่า

งานในโลกไม่มีการเสร็จ แต่งานปฏิบัติใจนี้จบ จบเด็ดขาดเลย แล้วเราเจอพุทธศาสนา นี้เยี่ยมขนาดนี้ทำไมไม่ทำให้มันจบ? ทำไมปล่อยวางไป? ทำไมจีโกง? ยากี่วางอยู่เง เห็นใหม่ โรคอยู่ในใจ ไม่ได้มองเลย ไม่ได้มองเลย สนใจแต่ยา ดูแต่หนังสือเง คั่นคว่าแต่ยานะ ขนานไหน มันดีไม่เคยกินซักที กินก็ไม่ได้กิน